

ומטעם זה יוצאים במוך וספוג שע"ג המכה וכן בביצת החרגול לרפואת האוזן וכדומה, ואע"ג דבנד"ד אין זה רפוי גמור, אבל מ"מ כיון דבשעה שהוא לובשו הרי הוא שומע נראה דדמי לרפואה, ובפרט דאף בכה"ג שרק מגין על האדם מצער ג"כ יש להקל כמבואר שם במשנ"ב ס"ק ק"ח.

וְגַם לא גרע מכונה זו מקמיע מומחה דיוצאין בה לרשות הרבים משום דתכשיט הוא לחולה, והכי נמי גם כלי זה תכשיט הוא לאלה שאזנם כבדה משמוע, וראיתי במנחת שבת סי' פ"ד אות ו' שהביא מהגאונים מוהר"ש קלוגר ומוהרא"מ לפידות ז"ל ועוד גדולי עולם שנתנו טעם להיתר נשיאת המשקפים בשבת מטעם זה דדמי לקמיע מומחה והוי כתכשיט. וממילא נראה דכיון דסתמא דמילתא מקפידים על מכונה זו שדמיה יקרים להרכיב אותה באופן כזה שאינה עלולה כלל ליפול, וגם אינו אחוזו בידו דרך משא אלא מוציאו רק דרך מלבוש לכן נראה דהוי כבתי עינים ושרי.²

והנני חותם בברכה ובצפ"י לרגלי מבשר משמיע שלו

שלמה זלמן אויערבאך

ב

כ"ה מוש"ק תזו"מ תש"ז

כ' הגאון טוביינא דחכימי מהר"ר שלמה זלמן אויערבאך שליט"א. שלו וברכת כל טוב.

לפני ארבע שנים שאלתי ממור"ר הגרא"ז שליט"א חו"ד על מכונת השמיעה העלעקטרי, ומסרה לכ"ג להשיב ע"ז, ולצערי נתגלגל המכתב ונעלם מעיני עד שבוע זה.

ואף שהסכמתי ג"א על היתר כשרב אחד וצ"ל רצה להשתמש בזה (אלא שחזר בו אח"כ מפני שנשברה אצלו המכונה ותפס זה לסימן). וגם בספר לוח היובל (צד 18) כתבתי שהעלעקטרי שאינה עושה מלאכה פתיחתה וסגירתה הוא כמעריך מורה שעות שיש מתירין זה עכ"פ ע"י נכרי - בכ"ז הנני רואה בזה להשיב לכ"ג ולפרש ספיקותי, חששתי שמא יש בזה משום מוקצה - וכ"ג הרבה להשיב ע"ז. ואמנם שמעתי שכשפותחין את הזרם נתאדם הברזל ע"י כח העלעקטרי והרי להרמב"ם יש בזה משום מבעיר או גם משום מבשל וצ"ע, ואף אם נאמר שאין מבעיר במתכת כמו שאין בו כבוי מה"ת, אבל מדרבנן בודאי יש בו מבעיר כמו שבכבוי יש איסור דרבנן אם יעשה זה בשבת, וממילא אם נתחבר הזרם להמכונה מעט לכאורה דמי

ועוד נראה דכשמחזיר מטה ומחבר את חלקיה המפורקים עושה שנוי בגוף הכלי ונראה לכל אדם כמתקן מנא, וכן בעריכת השעון הרי הוא מותח את הפעדער [קפיץ] שבפנים ולכן חשיב שפיר כעושה כלי, משא"כ בנד"ד ע"י זה שפותח וסוגר את הזרם אינו משנה כלל את גוף הכלי, וגם בשעה שפותח אינו מחבר כלל שום דבר חדש שלא היה תחלה מחובר אל המכונה, בכה"ג נראה דמכונה כזו אף בשעה שמעבר הזרם סגור הרי זה חשיב טפי כלי ממטה פרוקה, וכיון שעשויה לפתוח ולסגור תדיר מנלן להחמיר ולאסור את פתיחתה בשבת. ואי משום דבפתיחתו הרי הוא מוליד תנועה חדשה שלא היתה כלל קודם הפתיחה, נראה דכיון שאין כאן הולדה ממשית של דבר המורגש ונראה לעינים כמו סחופי כסא אשיראי וכדומה אין זה חשיב כלל מוליד. [ובפרט שאף בשעון שג"כ מוליד תנועה חדשה אפי"ה סובר הפנים מאירות דדמי לכוס של פרוקים, אלא דלא קיי"ל בזה כוותיה].

אולם דבר זה נראה ודאי שאין להכניס בשבת אבן חשמלי במכונה משום דהוי עכ"פ כהכנסת רצועה חדשה במנעל דמבואר בסי' שי"ז דחשיב כמתקן מנא, אבל כשהאבן הוא בתוכה מלפני השבת אלא שפותח רק את מעבר הזרם, מסופקני אם הוא איסור ברור. עכ"פ דבר זה נראה ודאי דאין זה חשיב מוקצה.

וגם אין צורך כלל להחמיר ולכרוך את מקום הפתיחה והסגירה, שאף אם נחמיר לחשוב את המכונה בשעה שמעבר הזרם סגור כאילו אין זה כלי כלל, וכשפותח הוי כעושה כלי חדש וחשיב כמכה בפטיש מ"מ אין לחדש חומרא כזו, דלא מצינו דחשו רבנן אלא שמא יטה או יחתה בשעה שהוא צריך לו אבל לא שמא יכבה בשעה שאינו צריך לו, וכן לא חשו בנשיאת פאריסא"ל [מטריה] שמא יסגרנו דאסור משום סתירה, וכן בשעון לסגור את מקום הערכתו אף שיש אוסרים הערכתו גם בשעה שהוא מהלך. [וגם אין לחוש בזה למראית עין שפתחו היום את המכשיר], דהא לא גרע מפאריסא"ל שהכרעת האחרונים היא שאם הוא פתוח מאתמול מותר לנושאו במקום שיש עירוב ולא חיישינן למראית עין כמבואר בפרמ"ג סי' ש"א ובעוד גדולי המחברים].

ועתה בנוגע לאיסור הוצאה, מה שהדר"ג מצדד להתיר ע"י תפירה בבגד, יש לפקפק מהמבואר בשו"ע סי' ש"א סעיף כ"ג דלא מהני חבור אלא בדבר שדרכו להיות מחובר, משא"כ דבר שאינו צורך הבגד והוי נמי דבר חשוב אינו בטל כלל לגבי הכסות והרי הוא כמוציאו לבדו בלא בגד כמבואר שם בב"י, ובנד"ד הרי אין נהוג כלל לתפור או לחבר את המכונה אל הבגד.

אולם יש להתיר מטעם אחר דמבואר שם בשו"ע סכ"ב וסכ"ז, דכל דבר שהוא לרפואה חשיב תכשיט

2. ע"ע מנח"ש שם הערה 3, ושש"כ פל"ד הערה ק"ח.